

Regelen omtrent de economische mededinging
(Wet economische mededinging)

VERSLAG VAN HET MONDELING OVERLEG

No. 18

1. Volgens de Memorie van Toelichting heeft een bespreking in Beneluxverband over de coördinatie van de kartelpolitiek niet tot definitief resultaat geleid. Is er naar aanleiding van het onderhavige wetsontwerp in Beneluxverband overleg gepleegd en, zo ja, heeft dit overleg invloed gehad op de inhoud van dit ontwerp?

2. Naar aanleiding van het gestelde op blz. 1, 2de alinea van de Memorie van Antwoord werd gevraagd, waarom aldaar gesproken wordt van *ernstigste* vormen van misbruik van economische macht. Moet niet worden opgetreden tegen misbruik zonder meer?

3. Zijn de acht rubrieken, welke op blz. 1 onderaan en blz. 2 bovenaan van de Memorie van Antwoord beschreven worden, altijd, m.a.w. per definitie, strijdig met het algemeen belang en dus altijd onaanvaardbaar? Indien dit niet het geval is, waarom dan niet?

De Commissie van Voorbereiding heeft de eer de Kamer als volgt te rapporteren betreffende het mondelinge overleg, dat zij op donderdag 13 oktober en donderdag 3 november 1955 met de Minister van Economische Zaken — vergezeld door enige ambtenaren — heeft gehad over het onderhavige wetsontwerp.

De commissie had als leidraad voor dit overleg een aantal vraagpunten opgesteld, waarbij de indeling van de Memorie van Antwoord was gevolgd. Dit verslag sluit eveneens zo nauw mogelijk op deze Memorie aan.

§ 1. Algemeen

Over het onderhavige ontwerp heeft — aldus de Minister — herhaaldelijk overleg in Beneluxverband plaatsgevonden, waarbij geconcludeerd werd, dat het Nederlandse ontwerp voor de noodzakelijke mate van coördinatie ruimte laat. Ook in België wordt thans gezocht naar de meest wenselijke wettelijke regeling van de economische mededinging. Het laatstgepubliceerde Belgische ontwerp zal vermoedelijk echter in die vorm niet het Parlement bereiken. Er is thans in België alleen een Koninklijk besluit van 1935, dat wel de algemeen-verbindendverklaring kent, maar niet de onverbindendverklaring. Het is op het ogenblik niet wel mogelijk een inzicht te geven in de omvang van de kartellering in België, noch kan worden aangegeven in welke mate deze kartellering op het economische leven haar invloed doet gelden.

Wanneer t.a.p. in de Memorie van Antwoord gesproken wordt van optreden tegen *ernstigste* vormen van misbruik van economische macht, dan is dit om aan te geven, dat er omstandigheden kunnen zijn, waardoor het nemen van maatregelen uit een oogpunt van algemeen belang grotere bezwaren met zich zou brengen dan de nadelen, welke voortspruiten uit het onjuiste gebruik van de machtspositie. In beginsel is het echter zo, dat tegen misbruik van economische machtsposities zal worden opgetreden.

Deze rubrieken zijn niet per definitie gevallen, waarin kartels in strijd met het algemeen belang komen. De in deze rubrieken opgesomde kartelpraktijken geven de gevallen aan, waarin blijkens de ervaring tot nu toe om redenen van algemeen belang meestal opgetreden moest worden. Deze ervaring is evenwel tot nu toe vrij beperkt. Hieronder zal op deze aangelegenheid nog nader worden teruggekomen, waar gesproken wordt over het al dan niet wenselijk zijn van opneming van criteria tot ingrijpen in een wettelijke regeling.

4. Naar aanleiding van het gestelde op blz. 2, rechterkolom, achtste regel, van de Memorie van Antwoord werden de volgende vragen gesteld:

a. Wat verstaat de Regering onder gezonde economische mededinging?

b. Hoever gaat de zorg van de Regering; dient zij te bevorderen, dat er gezonde mededinging bestaat dan wel moet zij de voorwaarden scheppen, dat deze kan bestaan?

De Regering verstaat onder gezonde mededinging die wedijver tussen ondernemingen, welke de economische expansie dient dan wel de economische stagnatie bestrijdt en welke leidt tot een redelijke spreiding van de vruchten van de economische expansie. De Regering dient primair de voorwaarden te scheppen, dat er een gezonde concurrentie kan bestaan. Wanneer het scheppen van voorwaarden niet voldoende is om tot een gezonde mededinging te komen, kan het zijn, dat de Regering een stap verder moet gaan.

De onderhavige wet wil enerzijds geen verbodswetgeving zijn, anderzijds scheidt zij de mogelijkheid in te grijpen, wanneer dit in het algemeen belang noodzakelijk is. Zij bevat dan ook naast de onverbindendverklaring de verbindendverklaring. De tot nu toe gevolgde praktijk heeft uitgewezen, dat dit systeem goede resultaten heeft afgeworpen.

Wanneer men b.v. het geval van de melksanering bestudeert, dan blijkt, dat hier is ingegrepen op grond van het kartelbesluit, mede omdat als gevolg van deze melksanering bindingen waren ontstaan tussen de standaardisatiebedrijven en de kleinhandel in melk — z.g. exclusief verkeer —, welke ertoe hebben geleid, dat een gezonde mededinging niet meer mogelijk was.

Wanneer men stelt, dat men van de voortdurende economische expansie geen dogma moet maken, en erop wijst, dat economische expansie niet altijd een voordeel is, b.v. in de polders van de voormalige Zuiderzee, dan wordt dit betoog toch wel sterk geschraagd door te wijzen op een uitzonderingstoestand. In het algemeen is economische expansie voor de ondernemingswijze georganiseerde produktie nodig, enerzijds, omdat deze de noodzakelijke voorwaarde is om in stand te blijven, anderzijds is zij een bron van permanente welvaartsvermeerdering. Overigens ware ter vermijding van misverstand wellicht „expansie” te vervangen door: „vooruitgang”.

Nader zal overwogen worden, of de gedachte van de in de aanhef van dit vraagpunt bedoelde zin van de Memorie van Antwoord tot uitdrukking zou kunnen komen in de considerans. Een bezwaar hiertegen zou onder meer gelegen kunnen zijn in het feit, dat het dan moeilijker zou worden om op te treden tegen eenvoudig onbehoorlijk kartelgedrag, dat de economische expansie echter niet remt.

5. Is het niet noodzakelijk voor de Regering door middel van een verder gaande enquête over de nodige gegevens te kunnen beschikken aangaande de kartels en economische machtsposities in ons land?

Een verder gaande enquête ten einde over de nodige gegevens aangaande kartels te kunnen beschikken achtte de Minister niet noodzakelijk. De inhoud van het op grond van de aanmeldingsplicht opgebouwde kartelregister, geeft een voldoende inzicht in de kartellering. Bovendien zijn, zoals op blz. 3 van de Memorie van Antwoord, rechterkolom, bovenaan, is vermeld, van de zijde van het Ministerie enquêtes ingesteld in 1950 omtrent de hoogte en de vorming van de vastgestelde minimumprijzen en in 1955 bij een honderdtal prijzenkartels in de industrie. Het onderzoek in 1950 heeft niet tot bepaalde maatregelen geleid. De hierbij verkregen gegevens hebben diende tot een dieper inzicht op het Ministerie omtrent de hoogte en de vorming van de vastgestelde minimumprijzen. Het is niet wel mogelijk de uit deze enquête verkregen gegevens zonder meer over te leggen. Wel wilde de Minister nagaan, of het mogelijk is op grond van de enquête van 1955 te zijner tijd nadere mededelingen aan de Kamer te doen, waarbij dan overwogen kan worden in hoeverre ook over de enquête van 1950 nog iets kan worden vermeld.

Wat een enquête naar de economische machtsposities betreft, moet men er zich van bewust zijn, dat deze machtsposities niet statisch, maar uitermate flexibel zijn. Het is be-

slist niet zo, dat ieder groot concern, omdat het een groot concern is, een economische machtspositie heeft. Dit hangt geheel af van zijn sterkte op de markt. Of een groot concern op de ene dag wel en de andere dag geen overwicht op de markt heeft, kan men niet meten of enquêteren. Pas na enige tijd is het mogelijk vast te stellen, of en, zo ja, in hoeverre een dergelijk concern op een bepaalde tijd een overwicht op de markt heeft gehad. Het onderhavige wetsontwerp geeft geen aanknopingspunt aan de Overheid om een onderzoek in te stellen naar de gedragingen van de grote concerns op de markt, ten einde in het algemeen belang een inzicht in deze gedragingen te krijgen. Op welke gronden tegenover de economische machtspositie maatregelen genomen kunnen worden, staat in de wet aangegeven en de hiergenoemde grond is daar niet bij. A priori heeft de Minister niet het vermoeden, dat een grote onderneming of een groot concern als zodanig gevolgen medebrengt in strijd met het algemeen belang.

6. Waarom heeft de Regering in het wetsontwerp niet de mogelijkheid geschapen schadevergoeding te eisen van of boete op te leggen aan die monopolies, welke het publiek soms jarenlang onverantwoorde prijzen hebben laten betalen?

Een regeling van schadevergoeding of van het opleggen van een boete aan die monopolies, welke het publiek jarenlang onverantwoorde prijzen hebben laten betalen, past niet binnen het kader van het onderhavige wetsontwerp.

Het gaat hier niet over bestrijding van laakbare menselijke gedragingen. Indien iemand van oordeel is benadeeld te zijn door het onbehoorlijk optreden van een kartel, kan hij op grond van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, b.v. op grond van artikel 1401 (onrechtmatige daad) bij de rechter een actie instellen. Het opleggen van boetes zou slechts op zijn plaats zijn, wanneer er eerst een norm is gesteld, wanneer er dus sprake is van een stelsel van verbodswetgeving.

§ 2. Rechtszekerheid

7. Een nadere toelichting werd gevraagd met betrekking tot het standpunt van de Regering, dat voor rechtmatigheidscontrole praktisch geen plaats blijft, omdat de beleidsaspecten bij de beslissingen waar het hier om gaat een te overwegende rol zouden spelen.

Het type van wetgeving, zoals het onderhavige wetsontwerp, is er een van een volkomen eigen karakter. Het is een wetgeving zonder vaste en duidelijke rechtsnormen; iedere concrete zaak moet aan beleidscriteria worden getoetst. Bij een verbodswetgeving zou het probleem van de rechtszekerheid zich niet voordoen. De krachtens de onderhavige wet te nemen beslissingen berusten voor 99½ pct. op overwegingen, welke een beleidsman in zijn oordeel betreft en welke stoelen op zijn oordeel over de organisatie en de functionering van het economische proces en op het algemene economische beleid.

De controle op een juiste toepassing van wetten als de onderhavige kan alleen door het Parlement geschieden. De betrokken bewindsman is dan ook verplicht het Parlement een dusdanig inzicht te geven in zijn beleid, dat deze controle werkelijk effectief kan zijn. Voor een rechtmatigheidscontrole, zonder daarbij ook het beleid te beoordelen, bestaat nauwelijks ruimte. Deze wet is geen verbodswetgeving en een toetsing van een door de Minister genomen beslissing aan rechtsnormen kan derhalve in het systeem van de wet niet plaatsvinden.

Wanneer men in dit verband dan toch spreekt van rechtszekerheid, dan betekent dit in feite, dat diegenen, tegen wie op grond van deze wet bepaalde maatregelen worden genomen, de overtuiging moeten hebben, dat zij behoorlijk gehoord zijn. Dat dus niet zonder hen over hen is beslist en dat de genomen beslissing weloverwogen is genomen. Deze waarborgen van rechtszekerheid bevat het ontwerp zonder twijfel. De eisen, welke het ontwerp inzake de procedure stelt en vooral de inschakeling van de Commissie economische mededinging, geven voldoende waarborgen voor de rechtszekerheid.

8. Gewezen werd op hetgeen prof. Samkalden in S.E.W. van juni 1955 schreef over de gevaren, verbonden aan de vormloosheid van de procedure, en op zijn conclusie, dat juist daardoor behoefte ontstaat aan een onafhankelijke tweede instantie, die het onderzoek van de Commissie economische mededinging, haar advies en de ministeriële beslissingen niet overdoet, maar de uitkomst van dit alles toetst op rechtmatigheid en algemeen aanvaarde normen van behoorlijkheid.

9. In verband met het voorafgaande werd gevraagd of het niet zeer wel denkbaar is, dat een beroepscollege, dat b.v. zou moeten nagaan of „de Overheid bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot de beslissing heeft kunnen komen”, alsmede of „de Overheid anderszins heeft besloten of gehandeld in strijd met enig in het algemeen rechtsstreven levend beginsel van behoorlijk bestuur”, eraan kan ontkomen een beleidscontrole toe te passen.

Biedt voorts artikel 74 van de Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie niet voldoende mogelijkheden om beslissingen van de rechter buiten effect te stellen, indien zij naar het oordeel van de Minister onverenigbaar zijn met het algemeen belang?

Men kan, aldus de Minister, niet stellen, dat de in de wet omschreven procedure in bijzondere mate door vormloosheid gekenmerkt wordt.

Wanneer een beroepscollege b.v. zou moeten nagaan, of de Overheid bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot een beslissing heeft kunnen komen, alsmede of de Overheid anderszins heeft besloten of gehandeld in strijd met enig in het algemeen rechtsbewustzijn levend beginsel van behoorlijk bestuur, dan kan het er nauwelijks aan ontkomen een beleidscontrole toe te passen.

Formeel kan men een scheiding maken tussen rechtmatigheid en beleid, maar feitelijk in deze materie niet.

Door beroep op de administratieve rechter toe te staan, zou men de rechtszekerheid willen bevorderen, maar door dit beroep zou daarentegen juist op allerlei punten rechtsonzekerheid kunnen ontstaan. Immers, indien een administratieve rechter een beschikking tot onverbindendverklaring zou kunnen vernietigen, moet men dan aannemen, dat de betrokken mededingingsregeling herleeft en voor de vroegere aangeslotenen weer bindend wordt? Welke gevolgen zullen gedragingen hebben, die, hangende de procedure, in strijd met de regeling, waaraan men immers niet meer gebonden was, zijn verricht? Worden die dan nietig? Dit zijn evenzovele juridische vraagpunten, die tot allerlei onzekerheden moeten leiden.

Ten slotte werd er nog op gewezen, dat ook de Sociaal-Economische Raad het niet aanvaardbaar acht, dat een beroep wordt opengesteld tegen beslissingen van de Minister. Het belangrijkste bezwaar ziet de Raad in de omstandigheid, dat daarmee de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het in dezen te voeren beleid aan de betrokken Minister zal worden onttrokken. Dit acht hij, gezien de plaats van deze materie, in het kader van het economische Overheidsbeleid niet aanvaardbaar. Betreft deze uitspraak een volledig beroep, d.w.z. een beroep, dat ook het beleid omvat, de raad heeft in zijn advies evenmin de mogelijkheid opgenomen van een louter rechtmatigheidsberoep. Dat het bedrijfsleven dit unanieme advies heeft gegeven, achtte de Minister van groot belang. Het was hem uiteraard bekend, dat daarna enkele belangrijke ondernemersorganisaties een ander standpunt hebben ingenomen.

Aangezien bij beslissingen krachtens de onderhavige wet het beleidselement van overwegende betekenis is, zou ten aanzien van eventuele ongunstige uitspraken van de administratieve rechter veelvuldig buitenwerkingstelling moeten worden overwogen. Daar het in deze uitspraken opgesloten rechtsoordeel volgens de Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie bij toepassing van artikel 74 in stand blijft, moet verwacht worden, dat een dergelijke administratieve rechtspraak ook voor de justitiabelen weinig bevredigend zou zijn. Indien vervolgens overeenkomstig het stelsel van de Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie, artikel 75, na buitenwerkingstelling van een uitspraak toch schadevergoeding zou kunnen

10. Heeft de Regering wel voldoende aandacht besteed aan het feit, dat, wanneer belanghebbenden geen kennis kunnen nemen van het advies van de commissie, het dezen ontbreekt aan gegevens om hun toekomstige gedragslijn te bepalen?

worden toegewezen, zou dit onoverzienbare financiële consequenties voor de Staat met zich kunnen brengen.

Dat de Regering wel aandacht heeft besteed aan het feit, dat het voor belanghebbenden van belang kan zijn kennis te nemen van het advies van de commissie, blijkt uit het in de Memorie van Antwoord gestelde omtrent artikel 28, lid 4. In de krachtens deze wetsbepaling uit te vaardigen algemene maatregel van bestuur zal een bepaling worden opgenomen, volgens welke betrokkenen recht hebben op kennisneming van de *feitelijke* bevindingen van de commissie. De Minister was van oordeel, dat het voor de betrokkenen met het oog op hun toekomstige gedragslijn niet van nut is om kennis te nemen van het advies als zodanig. Wel is hiervoor van belang de beslissing van de Minister.

De procedure is zo, dat de adviezen van de huidige Commissie Bedrijfsregelingen uit twee delen zijn samengesteld. Het eerste stuk omvat de feitelijke gegevens, in de rangschikking waarvan uit de aard der zaak een zekere mate van interpretatie zal zijn gelegen, maar meer toch ook niet. Dan, „ten advieze overgaande”, volgt de waardering van de commissie.

Een publikatie van het tweede deel achtte de Minister ongewenst, omdat dan het advies van de commissie een dusdanig grote belangrijkheid kan krijgen, dat deze strijdig wordt met de verantwoordelijkheid van de Regering.

Ook kan dit met zich brengen gevaar voor de onafhankelijkheid van de leden van de commissie. Indien men de publikatie zou beperken tot gevallen, waarin de Minister van het advies afwijkt, zou deze procedure slechts kunnen werken, indien alle beslissingen in de vorm van een formele maatregel in een beschikking worden neergelegd en de commissie aan haar adviezen een ontwerp-beschikking zou toevoegen. De praktijk is echter anders.

Ten einde de Kamer een goed inzicht te geven in de huidige procedure, is de Minister wel genegen een vroeger behandelde zaak in haar geheel ter vertrouwelijke kennisneming over te leggen.¹⁾

Wanneer men stelt, dat belanghebbenden dan toch maar geen kennis kunnen nemen van een begin van een uitspraak in deze „semi-rechterlijke” procedure, indien zij niet van het gehele advies kunnen kennis nemen, dan nog acht de Minister de bezwaren zo groot, dat hij dit blijft afwijzen.

Wanneer men stelt, dat het voor het Parlement van belang kan zijn ter beoordeling van het beleid van de Minister in dezen kennis te nemen van het gehele advies van de commissie, dan blijven de bezwaren eveneens zeer groot. De commissie is een adviescommissie voor de Minister en het karakter van de commissie zou miskend worden, wanneer naar aanleiding van haar adviezen zich discussies zouden ontspinnen. Voor de Minister is het van groot belang, dat de adviezen van de commissie unaniem zijn, wat zij tot nu toe ook vrijwel steeds geweest zijn. Krijgt de Minister een advies bestaande uit twee of meer delen, met minderheidsnota's dus, dan is de waarde van een dergelijk advies voor de Minister zeer gering. De ervaring leert, dat, wanneer adviezen niet geheim zijn, het vaak met de unanimitéit gedaan is. De Minister handhaafde dan ook zijn bezwaren tegen een publikatie van het gehele advies van de commissie.

11. Hoe zal de Staten-Generaal een werkelijke controle op het door de Minister gevoerde beleid kunnen uitoefenen, wanneer de adviezen van de commissie niet worden gepubliceerd?

Ervan uitgaande, dat de adviezen van de Commissie economische mededinging niet gepubliceerd worden, zou de Minister het in het belang van een goede beleidscontrole door het Parlement toejuichen, wanneer de Kamer ertoe over zou gaan een vaste commissie voor kartelzaken in te stellen. Aan deze

¹⁾ Het hierbedoelde dossier is reeds ter griffie nedergelegd ter vertrouwelijke kennisneming van de leden.

Kamercommissie zou de Minister dan wel de gehele adviezen van de Commissie economische mededinging, nadat hij een beslissing ter zake heeft genomen, vertrouwelijk willen overleggen. Over deze adviezen zou de Kamercommissie met de Minister dan van gedachten kunnen wisselen. Aan de hand van het verslag ex artikel 34 zou een openbaar debat gehouden kunnen worden, waarbij de Kamer de achtergronden van de beslissingen van de Minister geheel zou kennen.

Enige leden van de Commissie van Voorbereiding verklaarden een dergelijke werkwijze evenwel niet te kunnen toejuichen, omdat daaruit een mederegeren door de Kamer zou voortvloeien.

Andere leden van de Commissie van Voorbereiding meenden, dat de hier door de Minister gedane suggestie zeker een nadere overweging waard is.

12. Een nadere toelichting werd gevraagd op de zinsnede: „In deze gedachtengang moet de Regering zich wel degelijk kunnen uitspreken over de wijze van organisatie van het economisch proces”, vermeld in de Memorie van Antwoord op blz. 3, rechterkolom, onderaan.

Met deze zinsnede wordt bedoeld, dat de Regering dan moet ingrijpen, wanneer de gezonde mededinging in gevaar komt. Gewezen moge worden op hetgeen hierover bij vraagpunt 4 is gesteld.

13. Verwijzende naar het gestelde in de Memorie van Antwoord op blz. 5, eerste kolom, werd gevraagd, hoe de Regering zich voorstelt te komen tot „generieke” onverbindendverklaring in de wet, indien geen criteria voor ingrijpen kunnen worden gesteld.

De criteria voor ingrijpen wil de Regering om redenen, welke reeds bij vraagpunt 3 zijn aangeduid, thans nog niet in de wet opnemen. Wellicht dat het, wanneer meer ervaring zal zijn verkregen, mogelijk zal blijken om een deel van de acht rubrieken, welke staan vermeld op blz. 1 en blz. 2, eerste kolom, van de Memorie van Antwoord, of al deze rubrieken of nog andere in de toekomst in een wet op te nemen. De ervaring in de hantering van deze rubrieken is echter nog te gering om dit nu reeds te doen.

Tegen de opmerking, dat men wellicht nooit in staat zal zijn alle criteria op te sommen, op grond waarvan dan krachtens de wet ingegrepen kan worden, en dat deze opsomming derhalve nooit limitatief zal zijn, zodat men zou kunnen stellen „in elk geval wordt” enz., stelde de Minister, dat hij de tijd hiervoor nog niet rijp achtte.

14. Er werd op gewezen, dat vele leden in het Voorlopig Verslag gesteld hadden, dat zij niet aan een „besluitwetgeving”, als bedoeld in artikel 10 van het ontwerp, zouden kunnen medewerken. Deze opmerking werd herhaald onder de toevoeging, dat deze leden wel bereid zouden zijn te zijner tijd een „generieke” in de wet op te nemen, doch dat zij er overwegend bezwaar tegen hadden, dat deze materie bij „besluitwetgeving” geregeld zou worden.

De voorschriften ex artikel 10 van het wetsontwerp zou de Minister bij algemene maatregel van bestuur willen uitvaardigen zonder bekrachtiging bij een nadere wet. Juist bij de onderhavige materie is het een eis van algemeen belang, dat binnen zo kort mogelijke tijd een definitieve voorziening wordt getroffen. Ook zal wijziging van een bij algemene maatregel van bestuur geschiedte generieke onverbindendverklaring naar aanleiding van in de praktijk eventueel gebleken bezwaren gemakkelijker kunnen plaatsvinden. De Minister wilde echter wel nader overwegen of het mogelijk zal zijn aan de Kamer tegelijk met de uitvaardiging van de algemene maatregel van bestuur deze met een toelichting over te leggen.

15. Een nadere toelichting betreffende de samenstelling en de plaatsbepaling van de Commissie economische mededinging, gezien in het licht van de rechtszekerheid, zou op prijs gesteld worden.

Wat de samenstelling van de Commissie economische mededinging betreft, achtte de Minister het van belang, dat de in de commissie zitting hebbende deskundigen het vertrouwen van het bedrijfsleven genieten, echter niet als groeps- of belangenvertegenwoordigers, maar alleen in hun kwaliteit van objectieve deskundigen. Aan de deskundigheid van de commissie

zou derhalve afbreuk kunnen worden gedaan, wanneer in de wet nadere regelen zouden worden gesteld omtrent de samenstelling van de commissie. Zou de commissie het karakter hebben van een vertegenwoordiging van groepen of belangen, dan zou de waarde van haar adviezen voor de Regering geringer zijn dan bij de voorgestelde opzet.

In dit verband wees de Minister ook op het advies van de S.E.R., waarin deze stelt, dat het uitbrengen van de adviezen over de toepassing der wet niet bij de raad of een zijner commissies zal moeten berusten. Ook volgens de S.E.R. staat niet het representatieve karakter, doch de objectiviteit en de deskundigheid voorop. Een nadere overweging verdient het of een gedeelte van de commissie door de Minister en een gedeelte op voordracht van of uit leden van de S.E.R. zal worden benoemd.

Wat de plaatsbepaling van de commissie betreft, moge worden verwezen naar hetgeen hiervoor in vraagpunt 10 is gesteld omtrent haar karakter. In paragraaf 7 wordt op enkele speciale punten met betrekking tot de commissie en de gevolge procedure nog nader ingegaan.

§ 3. Werkingssfeer der wet

16. Waarom kan het toezicht op de economische mededingingsregelingen, respectievelijk op de economische machtsposities niet worden beperkt tot die, welke betrekking hebben op de markt in Nederland, mede gezien de ernstige gevaren, te weten:

a. de aanmeldingsplicht brengt in vele gevallen bekendmakingen van allerlei vertrouwelijke gegevens van *niet* Nederlandse bedrijven met zich;

b. het zich terugtrekken uit of niet meedoen aan internationale bedrijfsregelingen door Nederland vervreemdt ons land van het internationale commerciële en technische contact?

Bij de beoordeling van de vraag, of het toezicht op economische mededingingsregelingen, respectievelijk machtsposities, niet moet worden beperkt tot Nederland, moet uitgegaan worden van de drie volgende overwegingen:

a. opgetreden moet kunnen worden, wanneer het Nederlandse algemeen belang hetzij direct, hetzij indirect wordt geschaad;

b. voorkomen moet worden, dat een beperking wordt opgenomen, die voor verschillende uitleg vatbaar is en aanleiding tot ontduikingen geeft;

c. voorkomen moet worden, dat door toetreding van één buitenlander de mogelijkheid tot optreden tegen een kartel zal wegvallen.

Dat er een bezwaar zou kleven aan het feit, dat ingevolge de onderhavige wet er ook een aanmeldingsplicht zal zijn van internationale kartels, omdat daardoor vertrouwelijke gegevens van niet Nederlandse bedrijven zullen moeten worden medegedeeld, is tot nu toe niet gebleken. In het algemeen bevat een aanmelding ook geen gegevens over afzonderlijke ondernemingen. Door het nieuwe ontwerp wordt geen wijziging gebracht in de huidige praktijk. Noch is ook gebleken van een vervreemding van ons land van het internationale commerciële en technische contact.

Op de vraag, of tegen de z.g. freight conferences op grond van het onderhavige ontwerp zou kunnen worden opgetreden, antwoordde de Minister, dat dit niet het geval is, voor zover hier het feitelijke marktgedrag zich niet op Nederlands gebied afspeelt.

Op de vraag, of dit criterium dan niet in artikel 4 kan worden opgenomen, antwoordde de Minister, dat hij zich hierover nog nader zal beraden.

17. In verband met vraagpunt 16 werd gevraagd wat onder een concrete gedraging moet worden verstaan; wanneer is deze een feit?

Er moeten voor de mogelijkheid van toepassing van deze wet concrete gedragingen op Nederlands territorium hebben plaatsgevonden. In het algemeen kan echter niet worden aangegeven, wat concrete gedragingen zijn en wanneer deze een feit zijn.

18. Is de Minister op de hoogte van het bestaan van mondelinge afspraken, die in Duitsland de veelbetekenende naam „Frühstückskartelle” hebben ontvangen, welke in feite dezelf-

Wel kunnen voorbeelden gegeven worden, zoals is geschied op blz. 7, rechterkolom, van de Memorie van Antwoord.

de functie als de schriftelijke overeenkomsten vervullen. Hoe staat het met deze mondelinge afspraken in Nederland?

19. Kan de Minister, nu slechts de gedragingen van het bedrijfsleven binnen het Rijk in Europa onder de werkingssfeer van deze wet vallen, niettemin optreden tegen de olietrusts, die blijkens een rapport van de E.C.E. van de U.N.O. buitensporige winsten maken op de olie, gewonnen in het Nabije Oosten, die zij aan de Westeuropese landen leveren voor prijzen, die in geen verhouding staan tot de produktiekosten?

De Minister verklaarde niet op de hoogte te zijn van de mate, waarin mondelinge afspraken, welke in Duitsland de naam „Frühstückkartelle” hebben ontvangen, hier te lande voorkomen, noch van hun inhoud.

Op grond van de voorgestelde wet kan de Regering ook niet optreden tegen de olietrusts, wanneer deze zich gedragen, zoals in het laatste rapport van de E.C.E. van de U.N.O. staat vermeld.

Dit punt werd door de Minister als volgt nader toegelicht, waarbij ten overvloede nog eens uitdrukkelijk werd gesteld, dat deze uiteenzetting uitsluitend op de juridische en praktische mogelijkheden van optreden betrekking heeft. De wenselijkheid of onwenselijkheid van optreden is hier niet aan de orde.

Uit de beschikbare gegevens is gebleken, dat de samenwerking tussen de oliemaatschappijen niet in de vorm van overeenkomsten is vastgelegd, maar bestaat uit een zodanig onderling contact, dat van een juridische binding, zoals deze door de nieuwe wet wordt vereist, geen sprake is. Optreden door middel van onverbindendverklaring moet derhalve uitgesloten worden geacht.

Blijft over de mogelijkheid voorschriften met betrekking tot de prijzen aan de betrokken economische machtsposities te geven. Ook deze maatregel is echter in de praktijk moeilijk te hanteren. De prijzen voor de geraffineerde produkten, waar ter wereld deze ook geproduceerd worden, worden nl. afgeleid uit de wereldmarktnotering (de z.g. f.o.b. Gulf-price), vermeerderd met de daarbij komende zeevracht en andere kosten. Ook in de tijd van de prijsbeheersing was het niet alleen hier, maar ook in andere landen gebruikelijk bij de prijsvaststelling de wereldmarktnotering als uitgangspunt te nemen. Het is nl. uitgesloten, b.v. voor het Nederlandse verbruik, de kosten van de Nederlandse winningsgebieden als uitgangspunt voor de prijsberekening te nemen. In de eerste plaats is de Nederlandse produktie veel geringer dan het verbruik. Daar de oliemaatschappijen bovendien op zo verschillende plaatsen over vele landen verspreid werkzaam zijn, bedragen de kosten op het ene terrein dikwijls een veelvoud van die op een ander terrein, terwijl ook de enorme kosten van exploratie, proefboringen, enz., over het gehele bedrijf moeten worden omgeslagen.

Juist in verband met het internationale werkerterrein van de oliemaatschappijen, en bovendien de internationale samenhang tussen deze maatschappijen, is het voor één land onmogelijk een voldoende inzicht in de werkelijke kosten en winsten van deze bedrijfstak te krijgen. Dit is zelfs een land als de Verenigde Staten tot nu toe niet gelukt.

Voor het geven van een voorschrift op grond van de Nederlandse kartelwetgeving, waarbij van de werkelijke kostenopbouw zou worden uitgegaan, zouden dus de gegevens ontbreken en, indien zij al door de betrokkenen verstrekt zouden worden, onmogelijk gecontroleerd kunnen worden.

Slechts door een perfecte gelijkgerichte internationale samenwerking zou het wellicht mogelijk zijn een uitgebreid onderzoek naar de totale werkelijke kosten der oliemaatschappijen in te stellen en zou op die basis een oordeel over de verbruikersprijzen te vormen zijn.

20. Kan de Regering mededelen, hoe het verband moet worden gezien tussen de prijshandhavingsvoorschriften enerzijds en de economische mededinging, als geregeld in dit ontwerp, anderzijds?

Met betrekking tot de verhouding van de prijshandhavingsvoorschriften tot de economische mededinging, als geregeld in dit ontwerp, stelde de Minister voorop, dat prijspolitiek beleid goed moet worden onderscheiden van kartelpolitiek beleid.

Niet alle kartelmaatregelen hebben op het prijzenaspect betrekking. Omgekeerd zijn niet alle prijspolitieke maatregelen tevens van kartelpolitieke aard. Zo zijn er prijspolitieke be-

voegdheden van de Regering, welke haar, afgescheiden van iedere kartelpolitiek, in de gelegenheid stellen conjunctuurpolitiek te voeren.

In dit verband zij gewezen op de bevoegdheden, welke voortspruiten uit de Prijsopdrivings- en hamsterwet 1939. In dit verband deelde de Minister voorts mede, dat deze wet vervangen zal moeten worden, omdat de Regering op den duur niet op grond van buitengewone omstandigheden, waarvan genoemde wet spreekt, prijspolitieke bevoegdheden kan eisen. Toch kunnen prijspolitieke bevoegdheden niet worden gemist. De economische wetenschap heeft aangetoond, dat voor het voeren van een conjunctuurpolitiek het monetaire beleid alleen niet voldoende is. Men heeft immers vastgesteld, dat het monetaire mechanisme dikwijls het loon- en prijspeil volgt in stede van het te leiden.

Zijn betoog vervolgende, verklaarde de Minister, dat de individuele verticale prijshandhaving onder de werkingssfeer van deze wet moet vallen, omdat deze verticale prijsbindingen zowel economisch als juridisch mededingingsregelingen zijn. Ongetwijfeld wordt tussen de fabrikanten en eventueel de importeurs van merkartikelen onderling de concurrentie door individuele verticale prijsbindingen niet aangetast, maar wel bepaalt de prijsvaststelling door fabrikanten of importeurs de mogelijkheid van mededinging tussen de detaillisten. Immers, elke detaillist is gehouden het merkartikel tegen de door de leverancier vastgestelde prijs te verkopen. Hieruit kunnen soortgelijke bezwaren voortvloeien als uit horizontale prijsafspraken.

Wanneer een importeur van een bepaald artikel een reeks contracten met zijn afnemers-detaillisten sluit, valt deze handeling derhalve onder de werkingssfeer van de wet (zie ook blz. 8, linkerkolom, van de Memorie van Antwoord).

Het is de bedoeling ten opzichte van deze overeenkomsten vrijstelling van de aanmeldingsplicht te verlenen en niet zonder meer algemene controle uit te oefenen. Op de eerste plaats zouden aan een aanmeldingsplicht grote administratieve bezwaren kleven; het zou een enorme administratie vergen, niet alleen om deze contracten bij aanmelding te registreren, maar ook zou deze registratie iedere dag bijgehouden moeten worden, omdat deze overeenkomsten ieder ogenblik gewijzigd (kunnen) worden. Op de tweede plaats ligt het merkartikel tegen een vaste prijs in de etalage, zodat men, wanneer dit nodig mocht zijn, hiervan alles kan weten.

Het is voor een effectief beleid dan ook doelmatiger de individuele prijshandhavingvoorschriften vrij te stellen van de aanmeldingsplicht.

Deze ontheffing van de aanmeldingsplicht is daarom niet in artikel 4 opgenomen, omdat een wet de beginselen moet bevatten en niet de details van uitvoering. Zou een wet ook de gedetailleerde uitwerking bevatten, dan zou zij, afgezien van andere bezwaren, in ieder geval onleesbaar worden. Men kan niet eisen, dat een belanghebbende, de wet bestuderende, daarin direct ziet, hoe hij in zijn concrete situatie moet handelen.

De commissie erkende, dat de verticale prijsbindingen onder de werkingssfeer van de wet vallen; sommige leden vroegen zich echter af, of hier sprake is van een mededingingsregeling dan wel van een economische machtspositie. Naar het oordeel van de Minister is de verticale prijsregeling materieel en juridisch een mededingingsregeling.

§ 6. Economische machtspositie

Het ligt in de bedoeling van de Minister het Overheids- onderzoekings- en opsporingsapparaat zodanig uit te breiden, dat voldoende effectief tegen schadelijke mededingingsregelingen en machtsposities kan worden opgetreden. Het is niet de bedoeling op grond van deze wet geheel Nederland zodanig te bewaken, dat iedere beperking van de economische mededinging direct door een groot apparaat zal worden aangepakt.

Gestreefd wordt naar een kwalitatief hoogstaand en sterk apparaat, dat selectief te werk kan gaan en rondom de voor

21. Zal het optreden tegen schadelijke machtsposities wel voldoende effectief kunnen zijn, wanneer het Overheidsopsporings- en onderzoekingsapparaat tot de huidige omvang beperkt blijft?

22. Heeft de Minister de overtuiging, dat het in het algemeen belang schadelijk optreden van economische machtsposities in de laatste jaren zo beperkt is geweest als uit het vrijwel ontbreken van maatregelen, op grond van artikel 7a van het Kartelbesluit, tegen economische machtsposities, niet zijnde mededingingsmaatregelen, zou kunnen worden afgeleid?

23. Zou de Minister nader willen toelichten waarom de samenstelling van de commissie door de publikatie van het advies zou worden beïnvloed en tevens het uitbrengen van minderheidsnota's niet mogelijk zou zijn? Waarom zou voorts bij publikatie van het advies de onverenigbaarheid van functies geheel opnieuw moeten worden gezien en welke functies zouden in dat geval alsnog als onverenigbaar met het lidmaatschap van de commissie moeten worden verklaard?

een formele procedure uitgekozen gevallen door overleg met het bedrijfsleven verdere resultaten nastreeft. Hiervoor zal het bestaande apparaat nog met een aantal economen en juristen worden uitgebreid; deze zullen op het Ministerie werkzaam zijn. De opsporing geschiedt op het ogenblik door de Economische Controledienst en wat het boekhoudkundig onderzoek betreft door de Accountantsdienst. De opbouw van het gehele apparaat heeft de bijzondere aandacht van de Minister.

Wat het optreden tegen economische machtsposities op grond van artikel 7a van het huidige Kartelbesluit betreft, verwees de Minister naar zijn eerdere uiteenzetting over de moeilijke grijpbaarheid van een machtspositie.

Wanneer machtsposities ten detrimente van het algemeen belang handelen, zal ongetwijfeld hiertegen worden opgetreden. Sinds september 1952 is in een enkel geval optreden tegen economische machtsposities overwogen. De Minister wees erop, dat er wel enige aarzeling is geweest op grond van genoemd artikel 7a op te treden, enerzijds omdat het een nieuwe figuur in ons recht, anderzijds omdat het een stuk bezettingsrecht is. Het is voorts zo, dat er in de laatste jaren weinig vermoedens waren van schadelijk optreden van economische machtsposities. Zouden er evenwel aanwijzingen zijn, dan zal ongetwijfeld worden opgetreden.

Onlangs is bij de Commissie Bedrijfsregelingen een adviesaanvraag aanhangig gemaakt ter zake van een geval van zodanig gebruik van economische macht, dat oplegging van een leveringsplicht wordt overwogen.

§ 7. Commissie economische mededinging

De Minister verwees naar hetgeen hij over de plaatsbepaling van de Commissie economische mededinging in § 2 heeft verklaard.

De samenstelling der commissie zou door publikatie der adviezen worden beïnvloed, omdat men dan rekening moet houden met een wederzijdse beïnvloeding van de gepubliceerde adviezen enerzijds en de relatie van de leden der commissie met de kring, waaruit zij voortkomen, anderzijds. Consequentie daarvan kan zijn, dat personen, die wegens hun deskundigheid voor het lidmaatschap in aanmerking komen, met het oog op de verstandhouding met een bepaalde maatschappelijke groep daartoe of wel zelf niet geneigd zullen zijn, of wel niet benoemd kunnen worden, omdat zij te zeer van die groep afhankelijk zijn.

De kwestie van de minderheidsnota's ligt in hetzelfde vlak. Bij geheimhouding der adviezen kan ermede gerekend worden, dat minderheidsnota's slechts op grond van ernstige zakelijke overwegingen van de betrokken leden bij adviezen zullen worden gevoegd. Zij kunnen de voorlichting van de Regering dan op waardevolle wijze completeren.

Bij publikatie der adviezen moet echter gevreesd worden, dat minderheidsnota's veelvuldiger zullen voorkomen: leden, die met bepaalde belangengroepen gelieerd zijn, zullen zich niet licht aansluiten bij een standpunt, dat voor hun groep minder gunstig is; hierdoor kan vooreerst de oordeelsvorming der commissie bemoeilijkt worden, terwijl het voorts te verwachten is, dat dergelijke leden, als zij ten slotte in de minderheid blijven, zich ter vermindering van misverstanden over hun standpunt in de maatschappelijke kringen, waaruit zij voortkomen, ook zonder dringende objectieve gronden gedrongen zullen voelen van een afwijkend standpunt te getuigen.

Een en ander zou ertoe kunnen leiden, dat de mogelijkheid

om minderheidsnota's bij adviezen te voegen, zou moeten worden afgesneden. Dit heeft echter weer het bezwaar, dat de Regering minder veelzijdig wordt voorgelicht. Hieraan zou men weer door een andere samenstelling van de commissie tegemoet moeten komen.

Op grond van het bovenstaande zou publikatie van adviezen tot consequentie moeten hebben, dat om een behoorlijke functionering der commissie te verzekeren deze voor het grootste deel wordt samengesteld uit personen, die geen noemenswaardige relatie met enige belangengroep hebben. Dezen zouden dan vermoedelijk voornamelijk professoren moeten zijn. Hierdoor zou het zeer moeilijk worden in de commissie een voldoende specifieke deskundigheid ten aanzien van alle relevante aspecten van het mededingingsbeleid bijeen te brengen. Bovendien zou dan in mindere mate dan bij geheimhouding der adviezen mogelijk is, tegemoet kunnen worden gekomen aan het uit de Kamer naar voren gebracht desideratum, dat personen uit het bedrijfsleven worden benoemd.

Dat bij de publikatie der adviezen de onverenigbaarheid van functies opnieuw zou moeten worden gezien, vloeit voort uit de hierboven uiteengezette consequenties van publikatie voor de onafhankelijkheid der leden.

Als voorbeelden van hoedanigheden, die in geval van publikatie mogelijkerwijze met het lidmaatschap onverenigbaar zouden moeten zijn, kunnen genoemd worden het bestuurslidmaatschap of het bekleden van functies bij ondernemersorganisaties en bedrijfslichamen.

Bij een vertrouwelijk toezenden van de adviezen aan een commissie van de Kamer, zoals door de Minister ter vergemakkelijking van de parlementaire controle in overweging is gegeven, gelden deze bezwaren in veel mindere mate.

24. Wil de Minister naar aanleiding van de opmerking in de Memorie van Antwoord, dat de kartelprocedure in ons land relatief niet lang is, mededelen hoeveel tijd er in doorsnee verloopt tussen:

- a. het in onderzoek nemen van een bedrijfsregeling en de beslissing om advies te vragen aan de commissie;
- b. de beslissing van de Minister om advies te vragen aan de Commissie Bedrijfsregelingen en het aanhangig maken van een kwestie bij deze commissie;
- c. het uitbrengen van het advies door de commissie en het nemen van een beslissing door de Minister.

Hoeveel tijd heeft de Commissie Bedrijfsregelingen in doorsnee nodig voor het uitbrengen van een advies?

De Minister verklaarde, dat het niet mogelijk is mede te delen, hoeveel tijd er in doorsnee verloopt tussen het in behandeling nemen van een kartelzaak en het aanhangig maken daarvan bij de Commissie Bedrijfsregelingen. Dit tijdsverloop hangt geheel af van datgene, wat aan de commissie moet worden voorgelegd. Wanneer een onderzoek wordt ingesteld uit hoofde van een klacht of anderszins, moet allereerst contact worden opgenomen met het kartel, ten einde na te gaan, of een minnelijke schikking met betrekking tot de bedrijfsregelingen mogelijk is.

Blijkt deze niet mogelijk, dan wordt een onderzoek ingesteld, waarvan het resultaat in een z.g. oriënterende nota wordt neergelegd. Hierin wordt een overzicht van de bedrijfstak gegeven, de kartelregeling wordt geanalyseerd en een probleemstelling geformuleerd. Daarna wordt een definitieve beslissing genomen over het vragen van advies aan de commissie. Wanneer de beslissing is genomen om advies te vragen, dan wordt de zaak direct aanhangig gemaakt bij de commissie.

Voor het uitbrengen van een advies heeft de commissie in doorsnee 6,3 maanden nodig. Heeft de commissie advies uitgebracht, dan duurt het gemiddeld nog 8 maanden, vóórdat de Minister de zaak definitief afdoet. Deze gemiddeld lange duur vindt zijn verklaring in de omstandigheid, dat slechts in een minderheid van gevallen een kartelprocedure wordt beëindigd door een formele maatregel van de Minister. Ook in die gevallen wordt het kartel eerst nog door de Minister zelf gehoord. In de meeste gevallen wordt het kartel in de gelegenheid gesteld de in strijd met het algemeen belang bevonden

25. Hoeveel bedrijfsregelingen zijn momenteel in onderzoek; over welke is advies gevraagd en hoeveel hiervan zijn reeds door de commissie uitgebracht?

Welke bedrijfsregelingen betreffen deze adviezen?

26. Hoe moet de mededeling dat verschillende soorten bedrijfsregelingen nog niet op haar merites t.a.v. het algemeen belang zijn getoetst worden verstaan?

Betreft het hier uitsluitend minder urgente kwesties of speelde naast deze factor de beperktheid van het Overheidsapparaat ook een rol?

27. In hoeveel gevallen kon, zonder het vragen van een advies aan de commissie, door bemiddeling van het Departement een bevredigende oplossing worden verkregen?

Ad artikel 1. Buiten het verband met hetgeen in § 3 is gesteld omtrent de beperking van de werkingssfeer der wet tot Nederland werd gevraagd of de Minister niet van oordeel is, dat ter verduidelijking van artikel 1 in de alinea's 1 en 2 achter de woorden „waarbij de economische mededinging”, respectievelijk „die een overwegende invloed” de woorden „in Nederland” dienen te worden ingevoegd. Hiermede werd een verduidelijking van dit artikel beoogd, zonder dat er materieel iets verandert.

Het gaat hier om de vaststelling, dat activiteiten van Nederlanders, b.v. in Australië en Nieuw-Zeeland, welke naar hun aard wel economische mededinging in de weg staan, maar zonder de Nederlandse belangen te raken, buiten de werkingssfeer van de wet vallen.

bepalingen zelf in te trekken dan wel te herzien, waarbij een uitvoerig overleg met het Departement plaatsvindt. Hoe groter de betrokken organisatie, hoe uitgebreider overleg zowel op het Ministerie als met de bij het kartel aangesloten leden nodig is. In dit verband wees de Minister op de melksanering.

Momenteel zijn in onderzoek 144 kartelregelingen. Hieronder bevinden zich 100 prijzenkartels in de industrie. Van de resterende 44 gevallen waren 5 kartels (farmaceutische handelsconventie, de kartels in de radiobranche, de melklevering aan Amsterdamse kruideniers, het kerftabakkartel en de regeling tot samenwerking in het bouwbedrijf) aan de Commissie Bedrijfsregelingen voorgelegd en waren 8 kartels (de kantoorboekhandel, de zoolladerhandel, de boekdrukkers, de Pharmacon, het haarden- en kachelbureau, het Centraal Bureau voor de Rijwielhandel, de plaatselijke slagafspraken en een regeling ten aanzien van grootverbruikers in het kader van de automobielenhandel en de garages) reeds door de commissie afgedaan.

Van de 44 gevallen waren er tijdens het onderhavige overleg nog 31 in het eerste stadium van departementaal onderzoek. Daarvan komen enkele echter op korte en andere op iets langere termijn in aanmerking voor een formele kartelprocedure.

De betekenis van de zinsnede in de Memorie van Antwoord (blz. 2, eerste kolom, laatste zin, en rechterkolom, bovenaan, „Verschillende soorten bedrijfsregelingen . . .”) is deze, dat allereerst die gevallen worden aangepakt, welke het meest het algemeen belang schaden, zoals prijsregelingen en exclusief-verkeersregelingen. Wanneer in de hierbedoelde soorten bedrijfsregelingen wordt ingegrepen, worden de hierbij aan de orde zijnde minder urgente kwesties veelal tegelijkertijd opgelost.

Het aantal gevallen, waarin door middel van het Departement, zonder het vragen van een advies aan de commissie, een bevredigende oplossing werd verkregen, is niet precies aan te geven. In de loop der jaren is zeker in een 1000-tal gevallen met succes bemiddeld. Uiteraard is het aantal kartels, waarmee het Departement aldus bemoeienis had, geringer, daar soms bij één kartel in een groot aantal gevallen wordt bemiddeld. Een nauwkeurig cijfer van het aantal kartels, waarmee het Departement op deze wijze bemoeienis had, kon de Minister niet geven. Het betrof hier echter ten minste 50 kartels. Het is duidelijk, dat een omvangrijk deel van de werkzaamheden van de Directie Ordeningsvraagstukken van het Departement uit informeel overleg met kartels bestaat.

Artikelen

Artikel 1. De Minister zegde toe deze vraag nader te zullen bestuderen. Hij kon niet direct overzien, welke consequenties de hierbedoelde invoeringen zouden hebben.

Zou de Minister nader willen motiveren, waarom de beoefenaren van vrije beroepen niet onder deze wet zijn gebracht?

Waarom kunnen de hierbedoelde afspraken en regelingen alleen voor de toepassing van de artikelen 2 en 3 als mededingingsregeling worden aangemerkt?

Welke zijn de bezwaren om naast deze beide artikelen ook voor de toepassing van b.v. de artikelen 14, 15 en 17, lid 1, sub a, deze regelingen als mededingingsregeling aan te merken?

Is het, gezien de ingrijpendheid van sommige maatregelen, waarover de commissie zal worden gehoord, niet voldoende, dat ook bij maatregelen, bedoeld in artikel 1, derde en vierde lid, de commissie wordt gehoord?

Ad artikel 2. Naar aanleiding van de volledige aanmeldingsplicht werd gevraagd, of het juist is, dat in Zweden de aanmeldingsplicht op de wijze, als in het onderhavige ontwerp voorgesteld, verworpen is op grond van de verwachte vloed van administratieve arbeid.

Ad artikel 3. Waarom is er, gezien de nadere toelichting in de Memorie van Antwoord, na artikel 2 nog behoefte aan artikel 3?

(Lid 1). De Regering heeft de beoefenaren van vrije beroepen niet onder deze wet gebracht, omdat de vrije beroepen toch wel aparte aspecten vertonen. Economisch gezien, zijn er ongetwijfeld punten van overeenkomst. Het geheel van de verleende diensten heeft echter toch wel dusdanig andere aspecten, dat op andere dan economische gronden het van toepassing verklaren van deze wet niet noodzakelijk voorkomt.

De Minister had echter geen principieel bezwaar, wanneer de Kamer dit zou wensen, met zijn ambtgenoten te overleggen, of de vrije beroepen onder de werkingsfeer van de wet kunnen worden gebracht.

(Lid 4). De hierbedoelde afspraken en regelingen zijn alleen voor de toepassing van de artikelen 2 en 3 als mededingingsregeling aangemerkt; overwogen zou kunnen worden ook de artikelen 14, 15 en 16 toepasselijk te verklaren. Het kan voor de beoordeling van de economische situatie in een bedrijfstak zijn nut hebben deze afspraken en bepalingen te kennen en daarom is het niet onlogisch de inlichtingenplicht en de bevoegdheid om inzage te vorderen van toepassing te verklaren.

Aan een toepasselijkheidsverklaring van artikel 17, eerste lid, bestaat geen behoefte. Wanneer er sprake is van een economische machtspositie, kan op grond van artikel 22 openbaarmaking of een andere maatregel volgen. Het civielrechtelijk effect van onverbindendverklaring kan ten aanzien van dit soort mededingingsregelingen uiteraard niet worden bereikt. Bij het overwegen van maatregelen, bedoeld in artikel 1, lid 3 en 4, is het niet nodig de Commissie economische mededinging te horen, omdat krachtens artikel 41 van de Wet op de Bedrijfsorganisatie de Sociaal-Economische Raad moet worden gehoord. Dit geeft voldoende waarborgen.

Een bepaalde voorkeur voor het horen van de S.E.R. dan wel van de commissie had de Minister echter niet.

Artikel 2. Het is de Minister — aldus zijn verklaring — onbekend om welke redenen het huidige systeem van aanmelding in Zweden is gekozen. In Zweden wordt alleen aanmelding geëist, als men daartoe het verzoek krijgt van de controleinstantie. Daardoor blijven vele kartels onbekend, tenzij zij in bepaalde economische verhoudingen zelf aan het daglicht treden.

Er is in Zweden geen eis tot schriftelijke vastlegging. Het register is declaratoir; op niet-aanmelding staat uitsluitend een strafsancie en geen nietigheid van de betrokken regeling. Een karteldefinitie ontbreekt; de Overheid beoordeelt zelf, of een bepaalde regeling al dan niet als kartel is aan te merken. De omvang van de aanmeldingsplicht is beperkt; de aanmelding betreft alleen de inhoud van kartels bij hun totstandkoming, niet de later daarin aangebrachte wijzigingen. Het register is daardoor nooit „bij”. De kartelafspraken worden verzameld en hun wezenlijke inhoud wordt in een officieel tijdschrift zonder commentaar gepubliceerd. Geheimhouding van afspraken wordt zelden (en dan slechts korte tijd) ingewilligd. Men tracht langs deze weg de kartels te „matigen”. Het betreft hier dus een regeling van een geheel afwijkend karakter, in het bijzonder wat de openbaarheid betreft.

Artikel 3. Dit artikel is, behalve om de redenen, in de Memorie van Antwoord vermeld, nog nodig, omdat de aan-

Ad artikel 5. Zouden enkele voorbeelden ter illustratie van de aard der mededingingsregelingen, waaraan in artikel 5 wordt gedacht, kunnen worden gegeven?

Wat betekent verlies van rechtskracht?

Wat is het verschil met onverbindend worden?

Moet in dit artikel ook niet worden opgenomen een bepaling analoog aan die van artikel 20?

Ad artikel 6. Waarom heeft de Regering niet de suggestie, in het Voorlopig Verslag tot uitdrukking gebracht, gevolgd om in de wet als criterium op te nemen het aantal *en* de gezamenlijke omzet bij de verbindendverklaring?

Zou het toch geen aanbeveling verdienen om hier een afbakening van de periode achterwege te laten?

Zal de in dit artikel genoemde beperkte tijdsduur geen belemmering kunnen vormen voor de algemeen verbindendverklaring en biedt de intrekkingmogelijkheid geen voldoende waarborg voor een door gewijzigde omstandigheden noodzakelijke aanpassing?

meldingsplicht, overeenkomstig de geldende praktijk, niet altijd inhoudt, dat de deelnemers moeten worden opgegeven. Toch kan het van groot belang zijn te weten, wie deze deelnemers zijn. Op grond van de inlichtingenplicht (artikel 14) kunnen slechts inlichtingen worden gevraagd, als het gaat om de vraag, of een regeling in strijd is met het algemeen belang.

Artikel 3 kent deze beperking niet en daarom heeft het nut. Het is zeker niet de bedoeling, dat aan personeel van ondernemingen deze verplichting zal worden opgelegd; geen „klikspanstelsel” wordt hier bevorderd.

De Minister gaf toe, dat de huidige redactie wel ver gaat. Hij zegde toe dit nader te zullen bekijken.¹⁾

Artikel 5. Als voorbeelden ter illustratie van de aard der hierbedoelde mededingingsregelingen wees de Minister op de op de blz. 1 en 2 van de Memorie van Antwoord genoemde rubrieken. Er zit hier dus een generieke kant aan.

De in de uit te vaardigen algemene maatregel van bestuur te noemen mededingingsregelingen acht de Minister van zodanige aard, dat een extrasanctie bij niet-aanmelding nodig is. Het bedrijfsleven zal immers in het algemeen niet gaarne tot deze aanmelding overgaan. Deze extrasanctie is het verlies van rechtskracht. Het civielrechtelijke aspect van dit verlies van rechtskracht is hetzelfde als dat bij de onverbindendverklaring. Het strafrechtelijke aspect is evenwel niet hetzelfde als bij de onverbindendverklaring, omdat ten aanzien van artikel 5 een bepaling, analoog aan artikel 20, niet nodig is geacht.

Artikel 6. De woorden „het aantal *of* de gezamenlijke omzet” doen scherper dan in de Ondernemersovereenkomstenwet tot uitdrukking komen, dat het gaat om de kwantitatieve betekenis van de getroffen regeling. Wanneer zou zijn gesteld: „het aantal *en* de gezamenlijke omzet”, zou het voor kunnen komen, dat één grote producent, die een grotere omzet heeft dan b.v. 9 kleine ondernemingen te zamen, een verbindendverklaring zou kunnen tegenhouden. Overigens zal deze omstandigheid zich niet vaak voordoen. Gewezen moge worden op de algemeen verbindendverklaring van de zoutconventie in 1938.

Lid 2. In het tweede lid van dit artikel is een periode van drie jaar genoemd, omdat hierin een waarborg voor betrokkenen kan gezien worden, dat na zekere tijd opnieuw zal worden bekeken, of deze ingrijpende maatregel wel gerechtvaardigd is.

Geruime tijd vóór het aflopen van de termijn zal bovendien overleg gepleegd moeten worden over de vraag, of een nieuwe algemeen verbindendverklaring nodig zal zijn.

De intrekkingmogelijkheid zou eventueel ook wel voldoende waarborg voor een door gewijzigde omstandigheden noodzakelijke aanpassing kunnen zijn.

Door het stellen van deze termijn echter blijft men er meer op bedacht, dat het hier een aflopende zaak betreft. Verwezen moge worden naar het gestelde bij artikel 8.

¹⁾ Noot van de commissie; vgl. nader gewijzigd ontwerp van wet, stuk no. 17.

Ad artikel 7. De Commissie economische mededinging wordt niet gehoord als de Minister niet voornemens is tot algemeen verbindendverklaring over te gaan.

Hebben de eigenaren van ondernemingen, die een verzoek indienen, in dat geval niet dezelfde aanspraak op een onderzoek als degenen, wier verzoek bij de Minister een gunstiger ontvangst te beurt valt?

Verdiend de tekst van het voorontwerp daarom niet de voorkeur?

Staat het vast, dat onder de in artikel 7 (en in vele andere artikelen) genoemde „belanghebbenden” die gehoord kunnen worden, mede zijn begrepen de afnemers w.o. met name ook de consumenten?

Hoe denkt men het horen van consumenten te verwezenlijken?

Zit in het „horen kunnen staken” niet de kans, dat iemand met een redelijk argument niet mondeling (of schriftelijk) aan het woord komt?

Ad artikel 8. Naar aanleiding van het gestelde in de Memorie van Antwoord op blz. 12 bij artikel 8 werd opgemerkt, dat het gegeven voorbeeld van de nieuwgevestigde onderneming niet overtuigend lijkt, aangezien toch aangenomen moet worden, dat een produktiequoteringsregeling slechts verbindendverklaring zal kunnen krijgen onder voorwaarde, dat het voor een eventuele nieuwe vestiging in principe mogelijk zal zijn toe te treden.

Kan alsnog de vraag beantwoord worden, welke de gevolgen zijn van de toepassing van artikel 8 tegenover artikel 6?

Artikel 7, lid 1. Niet ieder verzoek tot verbindendverklaring wordt aan de commissie voorgelegd. Dit zou veel onnodig werk met zich brengen, omdat dan ook in alle gevallen een volledige oriëntering door de commissie zou moeten plaatsvinden.

Wanneer men stelt, dat belanghebbenden derhalve niet kunnen bereiken, dat de Minister, wanneer hij dit niet wenst, de commissie inschakelt, dan staat daar toch tegenover, dat de Minister een serieus verzoek zeker nimmer ter zijde zou leggen. Hij zou dan immers aan gerechtvaardigde kritiek uit de Kamer blootstaan. Aan de bevoegdheid, het horen van de commissie achterwege te laten, bestaat slechts behoefte voor gevallen, waarin reeds in het departementale stadium van behandeling komt vast te staan, dat algemeen verbindendverklaring niet in aanmerking komt. De praktijk, zowel vóór als na de oorlog, is aldus geweest, dat van enige behoefte bij de betrokkenen om in dit soort gevallen toch het advies van de commissie in te winnen, niet is gebleken.

Lid 3. Onder „belanghebbende” in dit lid wordt ook de consument begrepen. De commissie is dus verplicht, overeenkomstig de thans geldende procedure, consumenten, die hierom hebben gevraagd, te horen.

Tot het staken van het horen zal zij slechts overgaan, wanneer duidelijk is, dat de betrokken klager geen nieuwe aspecten naar voren kan brengen. Men dient in een redelijk beleid van de commissie ten deze te vertrouwen.

Artikel 8. De Minister verklaarde hiertegenover, dat het niet juist is, dat een produktiequoteringsregeling, waarbij verdeling van de produktie aan de hand van een basisjaar heeft plaatsgevonden, slechts zal worden verbindend verklaard onder voorwaarde, dat een eventuele nieuw gevestigde fabrikant in principe de mogelijkheid zal hebben toe te treden. Voor de toewijzing van een quote zou geen norm aanwezig zijn (immers heeft de nieuweling geen basisjaar). De quote moet later arbitrair worden vastgesteld, hetgeen men niet aan de belanghebbenden zelf kan overlaten. Vandaar, dat gekozen is voor het systeem, dat de Overheid in een dergelijk geval de quoten kan vaststellen als voorwaarde bij een ontheffing of vrijstelling.

Over de gevolgen van de toepassing van artikel 8 tegenover artikel 6 merkte de Minister op, dat uit de voorwaarden van artikel 6 volgt, dat algemeen verbindend verklaren slechts kan plaatsvinden, indien een meerderheid naar aantal of omzet vrijwillig een regeling heeft getroffen. In het algemeen zal aan de ondernemingen, die zich vrijwillig hebben verbonden bij de algemeen verbindendverklaring geen vrijstelling of ontheffing worden verleend. Wel zal dit kunnen geschieden ten aanzien van diegenen, die zich niet bij de mededingingsregeling

hadden aangesloten. Uiteraard bestaat de mogelijkheid, dat, wanneer een aantal vrijstellingen en ontheffingen zijn verleend, die ondernemingen, die zich vrijwillig hebben verbonden, als gevolg daarvan van de verbindendverklaring afwillen.

Een bepaling, analoog aan artikel 19, is in dit geval niet voorzien. Belanghebbenden bezitten derhalve geen wettelijke mogelijkheid door opzegging van de verbindendverklaring af te komen. De Minister achtte het ook bezwaarlijk deze mogelijkheid alsnog te openen, omdat het hier nu eenmaal een maatregel van de Minister betreft, die alleen door de Minister zelf weer ongedaan kan worden gemaakt. Hij achtte een dergelijke bevoegdheid voorts materieel niet noodzakelijk, omdat de strekking van artikel 8, eerste lid, is om degenen, die oorspronkelijk niet onder de algemeen verbindend verklaarde regeling vielen, zo nodig de helpende hand te bieden.

Een controle op het beleid van de Minister door het Parlement geeft aan betrokkenen de waarborg, dat ten deze geen onjuist beleid zal worden gevoerd.

Overigens brengt de termijn, genoemd in artikel 6, tweede lid, met zich, dat daarna opnieuw deze gehele zaak in overweging wordt genomen.

Ad artikel 10. Aan welke soort bepalingen wordt in artikel 10 op dit moment gedacht?

Mag worden aangenomen, dat bepalingen, die beogen ondernemingen met een bepaalde bedrijfstvorm uit te sluiten, hiertoe zullen behoren? Maar zal zelfs in dit geval geen behoefte bestaan aan een ontheffingsmogelijkheid? (Zie Bijlage II Memorie van Antwoord, stuk no. 9, beschikking no. 8.)

Ligt het in de bedoeling de generieke onverbindendverklaring ook bedrijfstaksgewijs toe te passen?

Wanneer er, zoals de Memorie van Antwoord (blz. 9) stelt, mededingingsregelingen zijn, die in zekere zin steeds schade toebrengen aan het algemeen belang, verdient het dan niet de voorkeur — ook en vooral uit een oogpunt van rechtszekerheid — deze mededingingsregelingen onder artikel 10 te doen vallen (aangevuld met een ontheffingsmogelijkheid) in plaats van, zonder nader bewijs, strijd met het algemeen belang te veronderstellen?

Waarom werd het voorstel van de S.E.R., het ontwerp van de algemene maatregel van bestuur te publiceren, niet overgenomen?

Artikel 10. De Minister verklaarde, dat men in de toekomst op grond van deze wet moet kunnen komen tot een generieke onverbindendverklaring van bepaalde der in § 1 in de Memorie van Antwoord genoemde kartelpraktijken, zonder daarbij de ontheffingsmogelijkheid in te lassen. De algemene maatregel van bestuur, waarin deze generieke onverbindendverklaring zal worden neergelegd, zal zo geformuleerd worden, dat aan een ontheffingsmogelijkheid geen behoefte zal worden gevoeld.

Zou de ontheffingsmogelijkheid hierin wel worden opgenomen, dan zou op de eerste plaats iedere belanghebbende om ontheffing vragen, hetgeen zeer veel administratie met zich zou brengen. Op de tweede plaats zou het doel van de generieke onverbindendverklaring om meer rechtszekerheid te krijgen daardoor worden gefrustreerd, omdat dan toch weer de administratie zou moeten worden ingeschakeld. Het zal dus voornamelijk aankomen op de bewoordingen van de hierbedoelde algemene maatregel van bestuur.

De uitsluiting van bepaalde bedrijfstvormen is in het S.E.R.-advies en in aansluiting hierop in de Memorie van Toelichting (§ 2, punt 4) genoemd als een kartelpraktijk, welke wellicht voor generieke onverbindendverklaring in aanmerking komt.

Verwijzende naar de beschikking tot onverbindendverklaring van de bedrijfsregeling van de Vereniging tot Behartiging der Belangen des Boekhandels, waarbij warenhuizen van erkenning waren uitgesloten, merkte de Minister op, dat aan een reserve, als in deze beschikking bedoeld, thans vermoedelijk geen behoefte meer zal bestaan. Mocht dit toch het geval zijn, dan zou daaraan bij voorbeeld tegemoet gekomen kunnen worden door de generieke onverbindendverklaring zo te formuleren, dat zij niet geldt voor regelingen, welke de betrokken bedrijfstvorm alleen uitsluiten als deze niet voldoet aan bepaalde niet-discriminatoire voor objectieve toepassing vatbare eisen.

Wanneer een bepaalde bedrijfstvorm in een bepaalde bedrijfs-

tak bezwaren ontmoet, voortvloeiende uit de aard van het bedrijf, zonder dat de wens de mededinging te beperken daarbij een rol speelt, zou hiertoe de algemene maatregel van bestuur zodanig geredigeerd kunnen worden, dat er geen behoefte aan ontheffing bestaat.

Er zouden dan bijzondere bepalingen voor bepaalde bedrijfstakken opgenomen kunnen worden in de generieke onverbindendverklaring; ook zouden bepaalde bedrijfstakken van de werking daarvan kunnen worden uitgezonderd.

Het voorstel van de S.E.R., het ontwerp van de algemene maatregel van bestuur te publiceren, is niet overgenomen, omdat de publikatie van de definitieve tekst volgens artikel 10, lid 3, vóór de inwerkingtreding plaatsvindt. Bij de voorgescreven publikatie van de adviesaanvragen wordt voorts uiteraard ook de inhoud van de voorgenomen maatregel weergegeven.

Ad artikel 11. Kleven aan publikatie van het advies der commissie als bedoeld in artikel 11 dezelfde bezwaren als aan die van artikel 10?

Artikel 11. Aan de publikatie van het advies der commissie over een voordracht tot vaststelling of intrekking van een algemene maatregel van bestuur, als bedoeld in artikel 10, zijn dezelfde bezwaren verbonden als door de Regering tegen publikatie van de adviezen in het algemeen reeds zijn ontwikkeld.

Aan de hogerbedoelde vaste commissie uit de Kamer zullen ook de adviezen inzake de generieke onverbindendverklaring kunnen worden overgelegd ter vertrouwelijke kennisneming.

Ad artikel 12. Valt onder een overeenkomst ook een burgerrechtelijk besluit? Zo neen, welke mogelijkheden bezit dan de minderheid van een door een burgerrechtelijk besluit gebonden groep ondernemers om na onverbindendheid op grond van artikel 10 uit te treden?

Artikel 12. Onder „overeenkomst” in dit artikel wordt niet begrepen een burgerrechtelijk besluit. De minderheid van een door een burgerrechtelijk besluit gebonden groep ondernemers bezit geen mogelijkheid om na onverbindendheid op grond van artikel 10 uit te treden. De ratio voor deze mogelijkheid bij een overeenkomst bestaat in geval van een burgerrechtelijk besluit niet. Is men immers toegetreden tot een organisatie, waarvan een bepaald orgaan bevoegd is besluiten vast te stellen, dan heeft men zich door zijn toetreding met deze bevoegdheidsuitoefening akkoord verklaard.

Ad artikel 13. Wat betekent „Gedragingen” in dit artikel?

Artikel 13. „Gedragingen” in dit artikel wil zeggen: handelen of nalaten.

Ad artikel 16. Welke is de geheimhoudingsplicht uit hoofde van „stand” naast die uit hoofde van beroep of ambt?

Wat wordt verstaan onder wettelijk vastgelegde en wat onder erkende geheimhoudingsverplichtingen?

Artikel 16, lid 3. De eerste zin van dit lid is de vaste formulering, zoals ook gebruikt in artikel 218 Sv en in artikel 1946 van het B.W. Wettelijk vastgelegde geheimhoudingsverplichtingen en erkende geheimhoudingsverplichtingen (Memorie van Antwoord, blz. 11) zijn niet dezelfde. De eerstbedoelde verplichtingen zijn er vele, o.m. voor rechters, notarissen, enz. Een erkende geheimhoudingsplicht in die zin, dat men zich daarop kan beroepen als verschoningsgrond voor het geven van inlichtingen, hebben b.v. geestelijken en advocaten.

Ad artikel 21. Is het de bedoeling om, ook wanneer de Minister overweegt alléén artikel 17, lid 1, sub a, toe te passen, de schorsingsbevoegdheid te kunnen hanteren? Wil de Minister voorts alsnog toelichten de in de praktijk reeds duidelijk gebleken preventieve werking van de schorsingsbevoegdheid (Memorie van Toelichting, blz. 13, Voorlopig Verslag, blz. 1)?

Artikel 21, lid 1. De schorsing wordt toegepast, wanneer een zodanige strijd met het algemeen belang aanwezig wordt geacht, dat aan ingrijpen op grond van artikel 17, lid 1, wordt gedacht. In artikel 21 wordt de toepassing van artikel 17 in zijn geheel genoemd, omdat de Minister, voordat hij de commissie heeft gehoord, niet kan weten, welke maatregel hij definitief gaat toepassen.

De schorsingsbevoegdheid heeft een preventieve werking, omdat dreiging met schorsing van bepaalde bedrijfsregelingen

Ad artikel 22. Gaarne zou een nadere toelichting worden verkregen t.a.v. het in de Memorie van Toelichting (blz. 10) neergelegde standpunt, dat de Overheid door het geven van voorschriften ten aanzien van de te volgen produktiemethoden of door het opleggen van een verplichting om af te nemen, een verantwoordelijkheid zou aanvaarden, die niet op haar terrein ligt.

Ad artikel 25. Belemmert de inschakeling van de commissie de gewenste snelheid niet?

Ad artikel 28. Welk bezwaar zou het ontmoeten om de in de Memorie van Antwoord blz. 4 genoemde voorschriften in de wet zelf op te nemen?

Mag uit het aldaar vermelde eerste voorschrift worden geconcludeerd, dat het kartel of degenen, die betrokken zijn bij de machtsposities, op de hoogte zullen worden gesteld van de bezwaren, resp. de ingediende klachten betreffende de te onderzoeken punten?

Welke andere voorschriften zullen in de op grond van artikel 28, lid 4, vast te stellen algemene maatregel van bestuur worden opgenomen?

Ad artikel 29. Is het wel gewenst, dat ambtenaren namens de Ministers de vergaderingen van de commissie bijwonen?

Ad artikel 30. Wat betekent hier „opzettelijk”?

Ad artikel 31. Welke zijn deze nadere voorschriften?

— welke overigens uiteraard alleen plaatsvindt, wanneer schorsing op grond van de daarvoor gestelde wettelijke vereisten mogelijk zou zijn — de bedrijfsgenoten ervan weerhoudt met het algemeen belang strijdige regelen te treffen.

Artikel 22. Wanneer de Overheid voorschriften ten aanzien van de te volgen produktiemethoden zou geven of een verplichting tot afname zou opleggen, zou zij daarmee wel zeer diep in de bedrijfspolitiek van de betrokken ondernemingen ingrijpen en treden in de ondernemerstaak. Dit zou een verantwoordelijkheid voor de Overheid met zich brengen, welke zij niet kan dragen.

Artikel 25, lid 3. In dit lid wordt slechts gezegd, dat een adviesaanvraag moet hebben plaatsgevonden, niet dat het advies moet zijn uitgebracht.

Artikel 28, lid 4. De hierbedoelde nadere regeling dient bij algemene maatregel van bestuur te worden vastgesteld, omdat hier sprake is van uitvoeringsregelingen, welke niet in de wet thuishoren. Wanneer een dergelijke uitvoerende maatregel bij wet zou worden vastgesteld, zou een in de praktijk nodig gebleken wijziging veel te lang op zich laten wachten. Voor nadere regeling wordt hier gedacht b.v. aan de samenstelling van subcommissies, de wijze, waarop het horen van belanghebbenden plaatsvindt, enz.

Het ligt niet in de bedoeling ingediende klachten mede te delen aan de kartels of diegenen, die betrokken zijn bij de machtsposities. Dit is ook niet nodig, want het gaat hier niet om de berechting van onbehoorlijk handelen. Bovendien zal de klager er veelal niet toe bereid zijn toe te staan, dat zijn klachten ter kennis van de kartels of de machtspositie worden gebracht, hetzij uit angst voor misnoegen van die zijde, hetzij uit concurrentieoverwegingen.

Artikel 29. Het is wel gewenst, dat ambtenaren namens de Minister de vergaderingen van de Commissie economische mededinging bijwonen. Dit bevordert de snelheid van werken. De ambtenaren stellen de oriënterende nota voor de commissie op. Zou de commissie nadere inlichtingen willen, dan kunnen deze direct gegeven worden. Voor de Minister is het voorts van belang, de achtergrond van de discussies in de commissie te kennen.

Daar staat de wens tegenover, dat de commissie zo onafhankelijk mogelijk van de Minister moet kunnen werken. Een nadere overweging van deze aangelegenheid zegde de bewindsmann toe.

Artikel 30, lid 1. Het woord „opzettelijk” in dit lid heeft dezelfde betekenis als elders in het strafrecht en heeft de strekking het artikel niet te doen gelden voor „culpoos” handelen, uit onoplettendheid of dergelijke. Het bewijs van opzet zal volgens de normale regels van het strafproces moeten worden geleverd.

Artikel 31. De hierbedoelde nadere voorschriften ter bevordering van een goede uitvoering van deze wet zijn voor-

Ad artikel 34. Zou het geen aanbeveling verdienen in dit artikel op te nemen, dat mededelingen worden gedaan van alle genomen beslissingen?

Ad considerans. Verdient het geen aanbeveling aan de considerans toe te voegen: „en in verband daarmee toepassing te geven aan artikel 87 der Grondwet”?

schriften van administratieve aard, waarvan de noodzakelijkheid thans nog niet beoordeeld kan worden. Een analoog artikel komt in tal van andere wetten ook voor.

Artikel 34, lid 2. Uiteraard wordt in het verslag mededeling gedaan van alle genomen beslissingen. Dit lid bevat slechts een nadere uitwerking van het in lid 1 gestelde ten aanzien van de registratie.

Considerans. De Minister zegde toe de toevoeging aan de considerans van een verwijzing naar artikel 87 der Grondwet in overweging te zullen nemen.¹⁾

De commissie is van oordeel, dat met de mededeling van het bovenstaande de openbare behandeling van het wetsontwerp voldoende is voorbereid.

Aldus vastgesteld 16 januari 1956.

VAN DEN BORN
SCHMAL
NEDERHORST
WELTER
JANSSEN
N. VAN DEN HEUVEL
VAN LEEUWEN
REUTER
HAZENBOSCH
BLAISSE
PESCHAR.

¹⁾ Noot van de commissie; vgl. nader gewijzigd ontwerp van wet stuk no. 17.